

JOONAS MARISTO

Islamilaisen
oikeuden
historia

Šarían monet merkítýkset

Gaudeamus

Suomen tietokirjailijat ja WSOY:n kirjallisuussäätiö
ovat tukenet teoksen kirjoittamista.

Copyright © 2023 Joonas Maristo & Gaudeamus

Gaudeamus Oy
www.gaudeamus.fi

Kansi: Maria Manner

Kannen kuvälähde: Agencia Española de Cooperación Internacional para el Desarrollo (AECID). Biblioteca Islámica. Šarḥ al-muğnī fi l-fiqh [Manuscrito] / anšūr b. Aḥmad Ibn al-Qā'ānī. Biblioteca AECID (Madrid). Signatura: 4M-9

Kartat: Hannu Linkola

KL 29.7, 33, 3 • UDK 29, 34, 3

ISBN 978-952-345-235-0

Painopaikka: Tallinna Raamatutrükikoja OÜ, Tallinna 2023

SISÄLLYS

Johdanto	13
<i>Teoksen näkökulma ja sisältö</i>	20
<i>Šarian käyttö ja merkitys</i>	22
<i>Arabian kielellisistä piirteistä ja litteroinnista</i>	26
Translitterointi ja muut merkinnät	27

OSA I: ISLAMILAISEN OIKEUDEN TAUSTA JA KEHITYS

Luku 1: Islamilaisen oikeuden lähtökohdat	31
<i>Esi-islamalainen Arabian niemimaa</i>	32
Arabian niemimaan kulttuurit ennen islamia	32
Arabian niemimaan väestö ennen islamia	34
Uskonnollinen elämä ennen islamia	35
Juutalaisuuden ja kristinuskon vaikutus	40
Esi-islamilaiset oikeudelliset käytännöt	41
Oikeuskäytännöt Arabian niemimaan reunamilla	44
<i>Profeetta Muhammad</i>	48
Varhaisvuodet	50
Medinan kausi	52
Neljän ensimmäisen johtajan aika (632–661)	55
Umaijadiit (661–750)	64
Abbasidit (750–1258)	66
Osmanien valtakunta (1299–1922)	70
Luku 2: Koraani ja hadith-kirjallisuus	73
<i>Koraani</i>	73
Koraani – luotu vai luomaton?	75
Koraani kirjallisena teoksena	76
Koraanin juridinen sisältö	80
Koraanin viittaukset esi-islamilaiseen aikaan	82
Koraanin kokoaminen	84
Ristiriitaiset jakeet ja niiden kumoaminen	88
Šiialaisten käsitys Koraanista	90
<i>Hadith-kirjallisuus</i>	92
<i>Hadithin</i> rakenne – esimerkkejä	94
<i>Hadith-kirjallisuuden</i> kritiikki	98

Luku 3: Laintulkinta ja lakikoulukunnat	101
<i>Laintulkinta eli fiqh</i>	101
<i>Lainopin perusteet</i>	104
Konsensus	105
Analoginen päättely	106
Itsenäinen päättely	108
<i>Muita kehitysvaiheita</i>	109
<i>Kielletty, välttämätön, suositeltava, sallittu ja paheksuttu</i>	112
<i>Tapaoikeus islamilaisessa laintulkinnassa</i>	113
<i>Islamilaisen oikeuden yleiset periaatteet</i>	116
<i>Sääntöjen kiertäminen ja esteiden ylittäminen</i>	119
<i>Käytännön laintulkinta ja corpus juris</i>	121
Mufti ja oikeusistuimen tuomari	122
Miten juridinen näkemys syntyy?	123
<i>Lakikoulukunnat</i>	128
Toiminnassa olevat lakikoulukunnat	131
Muut lakikoulukunnat	136
<i>Šiialainen laintulkinta</i>	137
Šiialaisen tulkinnan omaleimaiset piirteet	137
Näkemys valtiosta ja imaamin roolista	139
Šiialainen näkemys analogiasta	141
<i>Šiialaisia alalahkoja</i>	143
Ismailiitit	143
Zaidilaiset	145
Alaviitit	146
Turkin alevit	147

OSA II: ISLAMILAISEN OIKEUDEN SISÄLTÖ

Luku 4: Islamilaisen oikeuden pääpiirteet	151
<i>Uskon harjoittaminen ja uskon viisi periaatetta</i>	151
<i>Myynti- ja muut sopimukset</i>	151
Yhtiö- ja kumppanuussopimukset	154
Kaupan peruminen	155
Sopimusten erityisehtoja	156
<i>Perhelaki ja periminen</i>	156
Avioliitto ja huoltajuus	156
Morsiusraha	159
Avioero	160
Perinnönjako	162
<i>Omistaminen ja kaupanteko</i>	165
Orjuus	166
Omistamista rajoittavat tekijät	167

<i>Rikokset ja Jumalan asettamien rajojen ylittäminen</i>	168
Aviorikos	169
Alkoholin ja päihdyttävien aineiden nauttiminen	170
Varkaus	172
Maantiersovous	173
Kapina ja uskosta luopuminen	174
Henkirikokset ja ruumiinvamman tuottaminen	175
Muut rikokset	177
<i>Jihad</i>	177
<i>Jihadin periaatteet</i>	178
<i>Jihadin rajoituksia</i>	178
Vaihtoehtoisia tulkintoja	179

OSA III: ISLAMILAISEN OIKEUDEN SOVELTAMINEN KANSALLISVALTIOISSA

Luku 5: Muslimienemmistöisten valtioiden lainsäädäntökehitys	183
<i>Esimerkkimaat</i>	185
<i>Oikeusjärjestelmien kehitysvaiheet</i>	187
Vuodet 1800–1920	189
Vuodet 1920–1965	191
Vuodet 1965–1985	194
Vuoden 1985 jälkeen	201
<i>Perustuslaki</i>	206
<i>Perhelaki</i>	209
Avioliitto	209
Avioero	211
Perinnönjako	214
<i>Rikoslaki</i>	216
<i>Pankki- ja talousjärjestelmän rajoitukset</i>	219

OSA IV: MODERNI MAAILMA

Luku 6: Islam ja ihmisoikeudet	223
Luku 7: Feministiset liikkeet islamilaisessa maailmassa	227
<i>Feminismin historia islamilaisessa maailmassa</i>	228
<i>Islamintutkimuksen tradition ja menetelmien kritiikki</i>	231
<i>Uusia feministisiä tulkintoja</i>	233
<i>Qiwāma</i> ("suojelu")	234
<i>Wilāya</i> ("holhous")	236

Luku 8: Sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöt	239
<i>Uustulkintoja homoseksuaalisista teoista</i>	241
<i>Eunukit ja intersukupuoliset islamilaisessa yhteiskunnassa</i>	245
<i>Homoseksuaalisuus kirjallisuudessa ja kulttuurissa</i>	248
Luku 9: Islamilainen talous- ja pankkijärjestelmä	250
<i>Pankkijärjestelmän käsitteitä</i>	251
<i>Historia ja pankkitoiminnan haasteet</i>	252
Luku 10: Islamististen ääriliikkeiden retoriikka	254
<i>Avainkäsitteet</i>	256
<i>Jihad – puolustus- ja hyökkäyssota</i>	256
<i>Takfir – harhaoppiseksi julistaminen</i>	258
<i>Al-Wala' wa-l-bara' – ”autettavat ja kartettavat”</i>	259
<i>Tawhid – Jumalan ykseys ja jakamattomuus</i>	261
<i>Hakimiyya – Jumalan absoluuttinen hallintovalta</i>	262
Luku 11: Muslimivähemmistöt länsimaissa	265
<i>Vähemmistöjen oikeusoppi</i>	266
<i>Muslimit Suomessa</i>	270
Lopuksi	273
Viitteet	276
Lähteet ja kirjallisuus	294
<i>Päälähteet ja lisälukemista</i>	294
<i>Arabian- ja persiankieliset alkuperäislähteet</i>	295
<i>Muut lähteet ja tutkimuskirjallisuus</i>	298
Liitteet	
Liite A. Esi-islamilaisen ja islamilaisen maailman kronologia	317
Liite B. <i>Hadith</i> -kirjallisuuden pääteokset ja lakikoulukuntien tulkinnat	323
Liite C. Sukupuut	328
Liite D. Tilastotietoa esimerkkimaista	331
Liite E. Sanasto	339
Kiitokset	348
Kirjoittaja	349

□ Tietolaatikot

Islamilaisen väestön osuus eri maissa	21
Kaaba	39
Medinan ”perustuslaki”	53
Šūra	58
Khawārij-liike	59
Kalifi ja kalifaatti	65
Mu’ taziliitit	77
Uskonnolliset oppilaitokset	127
Sunna	134
Rituaalinen puhtaus ja epäpuhtaus	153
Alkoholi islamilaisessa yhteiskunnassa	171
Islamin kuvakielto	176
Ahmadiyya-yhteisö	199
Ympärileikkaus	212
Huivi ja hiusten peittäminen	238
Sukupuolenkorjausleikkaukset Iranissa	247
Salafismi	264

Kartat

Arabian niemimaa ja lähialueet 500–700-luvuilla	10
Islamilaisten imperiumien laajeneminen 600–700-luvuilla	62
Islamin lakikoulukuntien levinneisyys modernilla ajalla	135

Kaaviot, kuvat ja taulukot

Juridisen näkemyksen muodostaminen	126
Islamilaisen oikeuden kolmikenttä	128
Avioerokäytännöt esimerkkimaissa	214